

haft Opmærksomheden henvendt paa Golfstrømmen. Der er da ogsaa konstateret en Stigning i dennes Temperatur paa $0,4^{\circ}$ i Løbet af de sidste 15 Aar ved dens Udløb ved Florida; men dette alene vilde jo kun kunne betyde meget lidt i de arktiske Egne. Af meget større Betydning, og sikkert afgørende for Spørgsmaalet, er den Forøgelse i den atmosfæriske Cirkulation, som er indtraadt i de sidste Aartier, især over den nordlige Halvkugle. Idet der er sket en Stigning i Luftrykket i de subtropiske Højtryk samtidig med en Uddybning af Minimerne ved Polarfronten, maa der foregaa en forøget Tilstømning af varm, maritim Luft ind over Europa og Sibirien.

I et Postskript tilføjer Forfatteren imidlertid, at der i de sidste 2 Somre (1937 og 1938) har været maalt ligesaa lave Havtemperaturer som før den varme Periode, saavel inde i Fjordene som over Bankerne; og samtidig er der indtraadt tilsvarende Ændringer i Fiskenes Udbredelse.

A. Küllerich.

A. Bertelsen: Grønlandsk medicinsk Statistik og Nosografi. Undersøgelser og Erfaringer fra 30 Aars grønlandsk Lægevirksomhed. II. Sundhedsvilkaarene i Grønland. Med et engelsk Resumé. Meddelelser om Grønland Bd. 117. Nr. 2.

Første Del af det foreliggende Arbejde omhandlede Grønlands Befolkningsstatistik 1901—1930 og udkom i 1935. I Andendelen, som her skal omtales, har Forfatteren behandlet de hygiejniske og sociologiske Forhold, der kan have Indflydelse paa den grønlandske Befolknings Sundhedstilstand.

Fremstillingen er klar og anskuelig, og i alle Afsnit, hvor det har været muligt, er den underbygget med et i Reglen stort og fyldigt Talmateriale, der dels er taget fra Litteraturen og Grønlands Styrelses Statistik, dels og ikke mindst fremskaffet af Forfatteren selv ved egne Iagttagelser i sin lange Embedstid i Grønland.

Bogen, der er paa 248 Sider med et engelsk Resumé og fyldig Litteraturliste, 181 Numre, er inddelt i 22 Afsnit. Den er illustreret med 55 omhyggeligt udvalgte Fotografier, der skyldes saa dygtige Fotografer som Jette Bang, P. O. Pedersen og Kr. Lynge m. fl. samt af Forfatteren, der selv er kendt som en dygtig Fotograf. Paa et Grønlandskort og 2 Detailkort er angivet de i Teksten omtalte Lokalteter.

Det første Afsnit omhandler Bebyggelsen og Husene. Der gøres omhyggeligt Rede for den Udvikling, der er foregaaet i nyere Tid i Retning af bedre og sundere Boligforhold. Endnu maa Boligerne

dog siges at være overbefolkede, idet der gennemsnitlig bor 6 Personer pr. Rum (for 50 Aar siden 8—12 pr. Rum). Medens vi i Danmark kræver 10 m³ Rum pr. Person som Minimum, er vi i Grønland nede paa 8 m³ i Gennemsnit. I næsten en Trediedel af Husene er der kun 5 m³ pr. Person. Endnu er Boligforholdene altsaa trods Udviklingen til det bedre gennemgaaende utilfredsstillende. En stor Fare for Overførelse af Sygdomme frembyder de meget indskrænkede Sovepladstorhold. Aarsagen til Tuberkulosens store Udbredelse maa for en stor Del søges heri.

Renholdelsen af de beboede Pladser er endnu mangelfuld, særlig i Sydgrønland. Der har været meget Modstand fra Befolkningens Side mod de af Administrationens Bestemmelser, der har til Hensigt at forbedre disse Forhold.

Fremskaffelsen af Vand til Drikke og Vask er ofte besværlig. Vandforbrugets Størrelse har Forfatteren ved forskellige Undersøgelser fundet at være c. 6—9 Liter pr. Person. I Europa angives 25 Liter som Minimum.

I Afsnittet om Ernæringen omtales den store Stigning i Udsendelsen af europæisk Proviant. Denne er i 1930 opgjort til 63 % af Befolkningens Næring mod 17 % i 1901. I Nutiden dækkes 50 % af Befolkningens Kaloriebehov af Kulhydrater. Tidligere, da der næsten udelukkende anvendtes grønlandsk Proviant, dækkedes Kaloriebehovet væsentligt af Fedt og Protein. Den grønlandske Proviant er langt mere vitaminrig end den europæiske.

I sin Omtale af Nydelsesmidler gør Forfatteren opmærksom paa, at Forbruget af Kaffe og Tobak tangerer Grænsen for hvad Befolkningen økonomisk kan tillade sig. Alkoholforbruget er ringe grundet paa Administrationens Restriktioner. To Trediedele af Alkoholmængden nydes i Form af hjemmebrygget Øl.

Skindmanglen paa Grund af Sælfangstens dalende Udbytte i de senere Aar har bevirket en stigende Overgang til europæisk Klædedragt. Det fremhæves, at der paa Beklædningens Omraade særlig for Børnene stadig er følelige Mangler. Hovedaarsagen til Skoleforsømmelser er Manglen paa ordentlige Klæder.

I Afsnittet om Renlighed gøres opmærksom paa den stadige Stigning i Kvantum af udsendt Sæbe. Forbruget heraf pr. Individ er nu det halve af Forbruget pr. Individ i Danmark.

I et Afsnit om Kønslivet omtales Befolkningens frie Syn paa seksuelle Foreteelser og den tidlige kønslige Aktivitet. Der maa regnes med, at det ikke er sjældent, at Børn i 12 Aars Alderen har kønsligt Samkvem.

Ved Undersøgelser for Kønssygdomme af Befolkningen ved for-

skellige Pladser har det klart vist sig, at den kønslige Levevis blandt den overvejende Del af den vestgrønlandske Befolkning er meget fri for ugifte af begge Køn, Enker og gifte Mænd, medens Forholdet maaske ligger noget anderledes for gifte Kvinders Vedkommende.

Der omtales de Bestræbelser, der er gjort fra Administrationens Side for at højne Sædeligheden og bekæmpe Kønssygdommene, af hvilke Gonorrhé siden 1910 har vundet Indpas, og i flere Distrikter har faaet en stor Udbredelse.

Det paavises i Afsnittet om Ægteskabet, at Vielseshyppigheden er meget stor og Vielsesalderen lav. Ægteskabets Varighed er relativt ringe, gennemsnitlig $11\frac{1}{2}$ Aar. Det maa bemærkes, at Skilsmisser ikke forekommer i Grønland.

Raceblandingen har vist sig heldig i Grønland. De førende Personer i Nutidens Vestgrønland er næsten alle af blandet Afstamning.

Ved Omtale af Barneplejen nævnes det, at den grønlandske Moder kun i sjældne Tilfælde ikke er i Stand til at give den fornødne Die. Diegivningen varer i Almindelighed 2—3 Aar. Kunstig Ernæring af Spædbørn var tidligere yderst vanskelig, og den største Procentdel af Spædbørn, der ernæredes kunstigt, døde. Denne Vanskelighed er man tildels kommet over ved at anvende Tørmælk.

I Kapitlet om Skolegangen bemærkes den utilfredsstillende Renholdelse af Skolelokalerne. En Stikprøve paa 40 Skoler viste, at knap en Trediedel var tilfredsstillende renholdte.

Under Omtalen af de frie Erhververes Arbejdsforhold i Afsnittet om Beskæftigelse nævnes, at Dødsfaldene for Mænd ved Drukning i Kajak i Vestgrønland i Aarene 1901—30 har været 3,7 % p. a., hvilket er forholdsvis ti Gange saa meget som Antallet af samtlige Ulykkesdødsfald for Mænd i det øvrige Danmark.

En Statistik i 1911 viste, at kun 38 % af Grønlands Fangere var i Stand til at rejse Kajakken paa ret Køl efter Kæntring. I Sydgrønland kunde 56 %, i Nordgrønland 21 %.

I Bogens sidste Afsnit omtales bl. a. Befolkningens hygiejniske Opdragelse, Omsorg for Syge og Invalider og Gamle i Grønland samt Sygdomsforebyggelse, herunder Karantænebestemmelser og Vaccination. Det fremhæves, at Sundhedsvæsenets Organisation meget vel taaler en talmæssig Sammenligning med de tilsvarende Forhold i Danmark. Dette vises ved en skematisk Opstilling indeholdende Antal af Læger, Tandlæger, Sygeplejersker, Jordemødre, og det Antal Pladser, der forefindes paa Sanatorier og Sygehuse i

Grønland, paa Færøerne og i det øvrige Danmark. Beregningen er foretaget for hver 10,000 Individder i hvert Omraade.

Som et Resumé af de foregaaende Betragtninger udtaler Forfatteren:

Befolkningen i Grønland har i det indeværende Aarhundrede gennemgaaet en Udvikling, som meget hurtigt har forandret dens Tilværelse, og som ofte har gjort det vanskeligt for den at finde sig til Rette under de nye uvante Forhold. Det maa dog siges, at en stadig stigende Procentdel efterhaanden naar til Forstaaelse af den ved de hygiejniske Forholdsregler tilsigtede Nytte og deltager i Administrationens Bestræbelser for at forbedre Landets Sundhedsvilkaar.

Selv om Bogen er skrevet af en Læge ud fra et lægevidenskabeligt Synspunkt, er Behandlingen af Stoffet saa indgaaende, og den grønlandske Befolknings Levevilkaar saa klart og alsidigt belyst, at den vil have Interesse langt ud over lægevidenskabelige Kredse. Enhver, der interesserer sig for Grønlændernes ja i det hele taget for primitive Naturfolks Levevilkaar og den fremadskridende Civilisations Indgriben heri, vil have Udbytte af at stifte Bekendtskab med denne Bog.

Paul Hansen.

Arno Fellman: Voyage en Orient du roi Erik Ejegod et sa mort a Paphos. 198 S. 25×17 cm. 191 Ill. og 30 Kort og Planer. Helsingfors 1938.

Aaret efter Mødet mellem de tre nordiske Konger i 1101 tog Erik Ejegod som bekendt ud paa en Pilgrimsfærd til det hellige Land, en Rejse som han ikke skulde vende tilbage fra. Om denne Rejse beretter Saxo kun, at den gik gennem Rusland; den er da sikkert gaaet over Gotland og videre gennem den finske Bugt samt ad Neva og Volkov til Novgorod ved Ilmensøen. Herfra har man saa fulgt Varægernes gamle Vej, idet man sejlede op ad Lovat for over Vandskellet at naa ned til Dvinas Biflod Usviat. Ad en anden af Dvinas Bifloder, Kasplia, naaede man via et Vandskel til Dnjepr, hvorfra Turen gik til Sortehavet og Byzants. Fra denne By fortsatte Erik Ejegod Rejsen mod det hellige Land, men kom kun til Cypern, som han rimeligvis naaede via Adalia paa Lilleasiens Sydkyst. I den lille By Paphos paa Cyperns Vestkyst døde han den 10. Juli 1103, medens hans Dronning Bodil, der fulgte ham, naaede omtrent til Jerusalem, idet hun døde paa Oliebjerget.

Det er om denne Rejse, Fellmans smukke Bog beretter, og den gør det paa en særdeles interessant Maade. Den belyser Datidens Søfartsforhold, delvis ved Hjælp af gamle Sejlvejledninger. Gennem